

קנס בהוצאת התביעה, כאשר השופט מגנה אותו ב"אתה חייב טיפוש ממופש, הרש. אתה אדם שוכח בכל היתרונות, ניכר כן שאתה איש נבון ופרודי-בישרי נות, ובכל זאת אתה עומד כאן היום ב" חרפה... מתוך איוולת, ואולי מתוך אנו- כיות סתם, קשרת קשר של חברות עם אדם שאופיו הפסול ניכר בעליל, ואגב כך העמדת כסכנה את מרשפתך ואת רכישך..."

סיפורו של ג'ויס — הפרש מסיינט-אוריין, מסתיים כאשר זה מת בתוך מטוס מבריחי סיגריות שנפל באמריקה הדרומית.

סיפורו של מרדכי ריצ'רד הוא אחד ה"מעולים שראו אור באחרונה בתרגום לעברית. זה ספר מומלץ ביותר, למרות פעוליו התרגום של המתורגמן אהרון אמיר (תקריב; דרגנות; היבלוק אליו; מקפה לבית-הרחם; מעשנים הרבה עשב בסאקס; גבעת הייברסטוק). ושאר אי-דיוקים אופייניים למתרגם זה, שאינם מצ-ליחים לפגום בכוח היצירתי של ריצ'רד בספר מעולה זה.

מקור

"עיסה פחומה"

קשה להיות יוצא-חלצו של סופר ש זכה בפרס נובל. בתו של ש"י עגנון, אמונה ירון, ניסתה כוחה במחצית שנות השישים בפירסום סיפורים, ועד מהרה יעץ לה מי שיעץ לחדול מכך, ול- התמסר לעבודת-הפינוח של כתבי אביה.

איש לא העניק עצה דומה לישראל זמיר, בנו של חתן פרס נובל, יצחק בשביש-זינגר. כתוצאה מכך ראה אור באחרונה קובץ סיפורים צנום, הנושא את הכותרת סנדל של טוס *

סנדל של טוס מנסה להתמודד עם גל-ריה של קלישאות ספרותיות, שסופרים ישראליים רבים עסקו בהן בכישורן רב יותר. מיגרעתו הבלוטת והראשונה של זמיר, היא עיסוקו בעיתונות, עיסוק ש-כ תוצאה ממנו הדמיות שהוא מתאר בס- פוריו הן חד-מימדיות, כחושות ונטולות ערך. במילים אחרות: שורה של פוסטי- רים ותו לא.

כבר בסיפור הראשון מרד הבן, עוסק זמיר בסיפורו של בן קיבוץ שהשתתף במילחמה, נפצע, התמוטט וירד לחולצארץ, ומאוחר יותר התגייס לאחד מאירגוני ה- חבלה הפלסטיניים. לכאורה, נושא מרתק לעיסוק ספרותי. המציאות: קלישאות שחוקות של קיבוץ, צבא, מילחמה, יור- דים, מרד הצעירים, בגידה בערכים וגיוס לאשף, בעורתם נוטל המחבר את העוקץ מסיפורו. מה עוד שלשונו שטוחה כדמר- יותיו, והוא אף נכשל בה בניסוחים כמו "עיסה פחומה" — ניסוחים שלא צה- ל ולא האקדמיה ללשון העברית לא היו מקבלים למילונייהם.

את הקלישאות שלו ("ומה על טהר- הנשק, מופר המילחמה, ערכים המאני- טריים שעליהם נתחכנו?") מספר הגי- בור בתוסר אמינות מוחלט. תוסר-אמינות זה תורר גם כאשר הבן מסביר בקיבוץ לאביו, אבא, הקיבוץ כבר איננו. תפקי- דו נפתים. אין צורך בו עוד. כיום זו קמונה של עשירים החיה מכספי התנו- עה-הציונית, מנשלת ערבים מאדמתם ו- גוזלת אותה לעצמה, מצפת עבודה-שכי- רה ומתקיימת על ניצול הוולת. אבא, צריך להתרות בכל אלה באומץ! זמיר צודק בפניית הבן אל האב בדבר הצורך באומץ. אבל שוכח כי יש לומר דברים אלה גם בכישרון, וגם באמינות לשונית, ולא בארכאיות הפוסטרית שבה נאמרים הדברים.

* ישראל זמיר — סנדל של טוס; הוצאת ספרית פועלים; 158 עמודים (כריכה רכה).

הסיפור השני הוא האחד והיחיד שהוא בעל ערך כלשהו בקובץ זה. בהפגשה מתאר זמיר את פגישתו באביו בשביש- זינגר בניו-יורק, אחרי שנים רבות של פרידה. זה סיפור שכבר ראה אור בעבר, מול סיפורו של בשביש-זינגר האב על הפגשה. סיפורו של האב מקנה את ה- ערך, החיים והכוח לסיפורו של הבן, סיפור הכותרת לקובץ סנדל של טוס, הוא סיפור משולי מילחמת יום-הכיפורים,

"פסול חיתוף", ניצול שואה שהגרמנים התעללו במחנה-הריכוז בגופו. הגיבור זליג, שהוא "כרות שיפכה" (פרט שזמיר אינו מפרטו בגוף הסיפור מסיבות השמור רות עמו — שהרי נאמר "כרות שופכה לא יבוא בקהל ישראל"), מביא טפח של המאבק בכפייה-הדתית בישראל, ומסתיים בירידתו לגרמניה. הרושם של הקורא הוא, שאת כריתת השופכה שביצעו הגרמנים בגופו של זליג, השלים זמיר את כריתת

בן (ישראל) זמיר ואב (יצחק) בשביש-זינגר תפוחו הספרותי של הבן נפל הרחק מעצו הספרותי של האב

כל אישיותו, וצירף סיפור זה למסכת התמצותי הספרותיות.

גלריה יומרנית זו של יורדים, ילידי קיבוץ המתגייסים לאש"פ, כרות שופכה, הומוסקסואל ועוד, לא היתה עומדת מן הסתם, בלא פרק שיוקדש למאבק על שיחרורה של האשה, פרק שכותרתו היא מדעים נשיים. סיפור זה הוא בן-הזוג הר- ניקבי של סיפור הומוסקסואל בקיבוץ. כאן שוב מגולל זמיר קלישאות אידיאור- לוגיות של תנועה זו, ומותיר את הקורא בבערות ספרותית.

תחת הכותרת הנגמל מביא זמיר את ידור הסמים, שרמתו כשאר מדורי ה- קידמה של הסיפורים הקודמים. סנדל של טוס הוא קובץ סיפורי בוטר, שהמניעים להוצאתו-לאור היו מן הסתם לא כלכליים, אלא חברתיים. גם הביקורת לא העניקה לספר זה כבוד יוצא-דופן, אך, יחד עם זאת, העדיפה למלא פיה במים, בשל הכבוד שמבקרים רוחשים לאביו של המחבר.

רק מוסף-ספרות אחד יצא-מעורו עם הופעת ספר זה. הכוונה למדור הספרות של על המשמר בעריכת א.ב. יפה, שהקדיש לסנדל של טוס שתי ביקורות רחבות ממדים (14 ב- באוגוסט 1981 ו- 25 בספטמבר 1981), דבר שהוא כמעט בלתי-מקובל בארץ. שני המבקרים, שש-ו שירי הלל לישראל זמיר, שכחו להזכיר, כי הוא נימנה על צוות עיתונאי על המשמר.

למקרא סנדל של טוס אין ספק שתפוחו הספרותי של הבן נפל הרחק מעצו הספ- רותי של האב, ומתברר שלא כל (ישראל) זמיר הוא (בשביל) זינגר. וחבל.

בעולם

הדואר האמריקאי

בשנה הבאה (1982) יחגגו בעולם את יום הולדתו המאה של הסופר האירי הר- נודע ג'יימס ג'ויס, בסידרה של אירי-

עים רבי-חשיבות. אחד האירועים יהיה פירסומו של בול דואר במחיר נקוב של 25 סנט, שיונפק עלידי הדואר האמריקאי.

ג'ויס, שסיפרו החשוב ביותר יוליסס היה אחד מקורבנות הדואר האמריקאי, שחוקי הצנזורה האמריקאיים מעניקים לו את כושר השיפוט לפסילת משלוח ספרים מסויימים בתאונה של פורנוגרפיה.

יוליסס של ג'ויס ראה אור בפאריס, והפצתו בארצות-הברית נמנעה עלידי הדואר האמריקאי. נסיון עקשני של כמה מ"ילים ומפיצי ספרים, הביא את יוליסס להתדיינות במערכת-המישפטית של אר- צות-הברית, עד לבית-המישפט העליון שלה.

בשנת 1933, לאחר עיון רבי-חודשים, לימוד הבטיה השונים של הספרות בזר- סת, פסק השופט-המחוזי וולזלי נגד פסילת יוליסס בידי הדואר האמריקאי, ובזכותו של ג'ויס כסופר, ומצא את יוליסס כיצירת ספרות לכל דבר, ולא "תועבה לשם תועבה". כקביעת מחלקת הצנזורה של הדואר האמריקאי.

ב-7 באוגוסט 1934 פנה התובע המ- מר שלתי לבית-הדין האמריקאי לעירעורים, בשם הדואר האמריקאי, בעירעור על פסי- קתו של השופט וולזלי, בפני השופט הא- אנט, שחזר וקיבל את טענת מ"ליו של ג'ויס, ופסק בזכותו של יוליסס.

מישפטי יוליסס בארצות-הברית הביאו בסופו של דבר לליברליזציה יחסית בי- התייחסות ליצירות ספרות בעלות נטיות להזיות ולתיאורי מין, לעומת השמרנות, אותה ייצג משרד-הדואר האמריקאי.

אלא שבארצות-הברית, בה יש מילכוד של חוקים פדראליים וחוקי המדינות, עדיין חוגגת לה השמרנות והצנזורה. מחקר שראה אור באחרונה, עשור של צנזורה מאת ר.ב. וורס, מגלה כי בארצות- הברית פועלים למעלה מ-200 ארגונים המטיפים לצנזורה, ובין הספרים המו- ת-

ג'יימס ג'ויס שריפת 1981

רמים בכמה ממדינותיה בולטים: התפוסן בשדה השיפון של ג'ון סאלינג'ר, עולם חדש נונעז מאת אדווין האכסליי, עיובי זעט מאת ג'ון סטיינבק, מילכוד 22 של ג'וזף הלר ועוד ספרים. סיפור אופייני הוא הסיפור על בית-ספר תיכון בצפון דאקוטה, שתלמידיו ומוריו שרפו בשנת 1973 שלוש יצירות: בית מיט בחיים מספר 5 מאת קורט וונגוט, הגאולה של ג'יימס דיקי ואנתולוגיה של סיפורים מאת ג'וזף קונראד, ג'וזף סטיינבק, ויליאם פוקנר ורבים נר- ספים.

בחוגים ספרותיים בארצות-הברית נש- אלת השאלה, אם ישתמשו בבולים אלה תושביה השמרנים של ארצות-הברית, בי- אזורים שבהם עדיין פוסלים ספרים, מעלים אותם על המוקד, ומגנים את הקדימה וחופש הבעה על כל צורותיהן.